

ETHEM BARAN • Bozkırın Uzak Bahçeleri

ETHEM BARAN 1962'de Yozgat'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Yozgat'ta tamamladı. 1983'te Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümünden mezun oldu. Çeşitli dergilerde öykü, deneme ve eleştiri yazıları yayımlandı. İlk öykü kitabı *Sonrası Ayrılık* 1991'de yayımlandı. Onu 1994'te yayımlanan *Kurutulmuş Gül Mevsimi* izledi. *Dönüşsüz Yolculuklar Kitabı* (2005 Yunus Nadi Öykü Ödülü), *Unuttuğum Bütün Akşamlar* (2005), *Bozkırın Uzak Bahçeleri* (2006), *Evlerimiz Poyraza Bakar* (2009), *Bulut Bulut Üstüne* (2011) adlı öykü kitapları ile *Yarım* (2008) ve *Emanet Gölgele Defteri* (2013) adlı romanları vardır.

Doğan Kitap, 2006 (1 baskı)

İletişim Yayınları 2031 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 311

ISBN-13: 978-975-05-1576-7

© 2014 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2014, İstanbul

EDITÖR Levent Cantek

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Yalçın Gökçebağ

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Birhan Koçak

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ETHEM BARAN

Bozkırın Uzak Bahçeleri

İÇİNDEKİLER

<i>Anka</i>	13
<i>Minareden Düşeni Herkes Hatırlar</i>	23
<i>İmpala'nın Püskülü</i>	31
<i>Sessizlik Oyuğu</i>	45
<i>Tel Araba</i>	57
<i>Tuğla Ocağı</i>	65
<i>Kuşları Yolunan Gökyüzü</i>	75
<i>Sürmeli</i>	83
<i>Yolum Düştü</i>	93
<i>Yarım Saat İhtiyaç Molası</i>	105
<i>Yaş Kiremitten Su Damlar</i>	117
<i>Akvaryum</i>	131

Birbirine benzerdi
Mevsimlerin bahçelere getirdiđi renk
Evlere getirdiđi telaş, sevinç, keder...
Yaşamak ağır bir suydu, zamanın
Ve toprağın derin ırmağında
Sürükleyerek bir nice hayatı ince kıvrımlarında
Akar, akardı...

- ŐÜKRÜ ERBAŞ, *Yolculuk*

“biz azaldık” dedim, “dünya da eksildi”
çapaklar kılçıklar temizlendi aramızda
uzaklık mı gerek peki, aşk nerede
“aşk sessiz dolaşır” dedi o
“bir yerlere yağmur yağıyordur, öyle”
eksilenleri topladım, işte, hepsi
geride az bir şey kaldı

- GÜLTEN AKIN, *Uzak Bir Kıyıda*

Bu dünya benim,
Otur oturabildiđin yerine

– ABBAS SAYAR, Şey

Anka

Birden uçan kuşlar durdu, kuşların arasında kalan gökyüzü durdu, göğün yüzünü okşayan yamalı bulut, bulutun ucunun değdiği tepe, tepeyi bekleyen, beklerken kendi gölgelelerine sığınıp serinlemeye çalışan üç-beş bodur ağaç, ağaçların en kısa olanından haylaz bir çocuğun henüz olgunlaşmadığını bile bile sırf pislik olsun diye koparıp bir kez ısırıldıktan sonra tükürdüğü dağ armudunun yakındaki düzlükte dinlenen dereye attığı, derenin de bir ara akacağı tutup ağırdan da olsa koynunda beleye uyuta döndüre dolaştırma götürüp şehrin ortasından geçen kendinden büyük derenin sularına emanet ettiği yaralı dalı durdu, dalın taş köprüünün altından geçerken durduğunu gördükleri anda köprüünün üstünden suya taş atan çocukların ellerindeki taşlar durdu, suyu halkalandıran taş, taşın suya düştüğü anda çıkardığı ses durdu, suyun sesine yukarıdan, salkım söğüdün gümüş dallarından cıvıltılarını döken serçeler, onların küçük ve hızlı esintilerini minik kanatlarında taşıyarak un pazarındaki buğday yığınlarının dibine bırakan arkadaşları, uçup konan uçup konan, pır oraya pır buraya kendilerini çoğaltan bu serçelerin

havada bıraktıkları ürkekliği toplarken pazar yerini kanat şakırtısına boğan güvercinlerin kim bilir hangi uzaklıkta neleri gören gözleri durdu.

Bu sırada çarşıda, daha güneş doğmadan yataklarından kalkıp kaç gündür giyildiği unutulmuş, daha ne zamana kadar giyileceğini de hiç hesaplamadıkları giysilerini sırtlarına geçiren birkaç yaşlı esnafın çarşı camisinin şadırvanında şakırdayan suya takunya tıkırtılarını ekleyerek başlattıkları yeni gün; kepenk gıcırıtalarına fırından taze çıkmış parmak ekmek, tulum peyniri ve kekliğin kanadını süzüp geçtiği çayların kaşık şingırtılarını katarak genişlemiş; şehir ahalisinin, gündüzleri hayat evlerde değil, çarşıda devam eder diyerek koşturmasıyla büyüyüp şişmiş; dar aralar, loş sokaklar, taş duvarlar ve sıkışık dükkânlara, dükkânların karanlık köşelerinde ustalarının ağzından çıkacak emirleri kaçırırlarsa işitecekleri azarları iyi bildikleri için dört açılmış merhamet dilencisi gözlerle bakan çırakların solgun yüzlerine sığmayarak taşmıştı. Hatta, çarşıdaki diğer günlerden hiçbir farkı olmayan bugün, güneş gören vitrinlerinin önlerindeki taburelere oturup koca göbeklerini sıvazlarken işi oğullarına bıraktıktan sonra hayatta nihayet bir gün yüzü gördüklerini düşünen rahatlamış tüccarların parmak aralarında kendiliğinden dolaşan tespih tanelerinden dökülmüş; gelinlik kızlarının işleyecekleri oyalar için yumak, kendilerinin örecekleri kazaklar için de orlon almaya gelmiş kadınların hiçbir şeyi beğenmeyen gezmeye çıkmış sevinçlerine, okul yoluna düştükleri ve öğrenci oldukları cümle âlem tarafından bilindiği halde önce ellerindeki kitapları, sonra bas bas bağıran öğrenciliklerini gizlemeye çalışırken beğendikleri kızları ya da oğlanları görebilme umuduyla kaşif kesilmiş gençlerin hayallerine de sığmayarak taşmıştı.

Taşmasıyla birlikte çarşının dışına, mahallelere doğru her günkü alışkanlığıyla yayılmış; daha sakin bir zamanı, avlu-

ların yeni sulanmış taş zeminlerinde, kuyuların yankılanan derinliklerinde, ezan saatini bekleyen yaşlıların titrek mırıltılarında, radyodaki türküye bitmeyen el ve ev işlerinin yığıt devingenliğini katan gelinlik kızların düşlerinde büyüterek yaşayan bu mahallelerin tozlu sokaklarına sermişti. Böyle olunca da, tozlu sokakları tıkırtılara boğan at arabalarının tekerlekleriyle birlikte yuvarlanan bir uğultuya dönüşmüştü günün o anı...

Evet, gölgelerin başını önüne eğip düşündüğü, dedikoducu kadınların yoldan bir erkek geçerken yemenileriyle ağızlarını kapatarak fiskoslarına devam ettikleri dar sokaklardan bütün mahallelere dağılan uğultular çarşıda sürüp giden canlı hayatın bıraktığı boşlukları doldururken, birden, kuşların kanatlarında akıp giden gök durmuştu, göğü seyreden dere susmuş, dereye dökülen ağaçlar donmuş, ağaçların arasında oynayan yel kaçmıştı.

Çünkü minarede bir çocuk vardı.

Bu çocuk, az önce, şu derenin eğilip kıvrılarak, bazen derinlerine sokulup bazen kaçarak tedirgin ettiği mahallenin şehre yukarıdan bakan sokaklarından birinde, kurum kurum kurulan, kasım kasım kasılan kocamış, heybetli akasyanın en yüksek, bir insanoğlunun çıkabileceği, bir dalın bir insanoğlunun ağırlığını çekebileceği en ince, en kırılğan dalındaydı.

Sokağın tam ortasındaki, ne sokağı, mahallenin, hatta şehrin tam ortasındaki akasyanın dalında.

Buraya çıkabilen çocuk artık büyümüş sayılırdı. Bu dalın ötesi derelere çimmeye, diğer mahallelerin piçleriyle maç yapmaya, çarşıda serseri serseri dolaşmaya, o zamana dek hiç girmedikleri sokak aralarına dalarak yeni kızlar keşfetmeye, düzlükte top koşturan çocukların oyunlarını bozup

toplarına el koymaya, daha da ötesi dalaşacak başka ergenler bulmaya gitmekti.

Ama o, berideydi henüz, öteye geçmeye de hiç niyeti yoktu.

Gözünde, annesinin dün mahalle pazarından alıp da ancak gece, o da iki yanağından defalarca öptürdükten sonra verdiği naylon gözlük vardı. Çerçevesi masmavi, camları koyu yeşil. Ne yapsan kırılmıyor, istediğin gibi eğ, bük...

Evden, annesinin kesmeşekerleri dişleriyle kırıp yufka ekmeğın içine dizerek yaptığı dürümle çıkmış, akasyanın dibine geldiğinde şekerli dürümü çoktan mideye indirmişti.

Gözlük gözündeydi.

Akasyanın geniş gövdesine tırmanır, kalın kabukların gırtı ve çıkıntılarına ellerini, ayaklarını uydurarak yükselirken gözlüğü düşürmekten korkmuştu. Bu yüzden dinlene dinlene çıkmış; her çatalda, her budakta her zamankinden fazla vakit harcamıştı.

Gözlüğü takıp çıkarıyor, gözlüklü baktığı yerlere gözlüksüz, gözlüksüz baktığı yerlere gözlüklü bakıyordu.

Bir süre sonra sıkılmıştı gözlükten. Gözlüklü bakmak ile gözlüksüz bakmak arasında pek bir fark yoktu. Olmalıydı aslında. Hatta varmış bile. Baktığın zaman farklı gösteren gözlükler varmış. Misal, insanları çıplak gösteren gözlük. Ama yasakmış. Yakalanırsan doğru hapishaneyi boyluyormuşsun. Oh be, ne güzel; kızları çıplak göreceksin... Berayı, İnci'yi, Kadişi, Hatun'u... Nazlı'yı... Bir hayale doğru uzanacakken birden durmuştu. Durmasının nedeni, oturduğu dalın ucuna konan serçe değildi; aklına gelenlerdi: Ya yanlışlıkla annesine, ablasına, yengesine, öğretmenine, bakkal Recep Amca'nın karısına, daha da kötüsü erkeklere bakacak olursa...

İyi ki yasaklamışlardı bu gözlüğü.

Gözlüğünü çıkarıp uzaktaki, aşağı doğru koşturarak sokağın, bahçe duvarlarının arasına sığmayan uzun kavakların

ve onların arkasından parça parça görünen çatuların uzağında okuluna, daha doğrusu okulunun çatısıyla üst kat pencerelerine, sınıfına bakmıştı. Okulun zemin katındaki dondurulmuş hayvanlar bölümünü düşünmüştü. Göremediği, çok istediği halde göremediği, öğretmenin, onun hastalandığı için okula gitmediği bir gün sınıfı gezdirdiği bölümü...

Daracık pencereleri vardı zemin katın. Arkadaşlarının sırtına basarak duvara tırmanmış, demir parmaklıklı dar pencereden kısa bir süre bakabilmişti içeri. Karanlıktı. Bir ördeğin yarısıyla, havada uçuyormuş gibi asılı kalmış bir kuş, bir de güzel bir köpek görmüştü yarım yamalak. Bu hayvanların nasıl bu kadar canlı durduklarına, hele köpeğin güzelliğine şaşırılmıştı. Tomi'ye benziyordu. Gündüzleri bağlayıp geceleri serbest bıraktıkları Tomi'ye. Serbest bırakıldığında sevincinden deliye dönen, onunla güreş tutan, paçalarını yalayan, çevresinde dört dönen, kendi dilince teşekkür eden Tomi... Onun dondurulup yüksek bir yere konularak gelen geçene gösterildiğini düşününce içi bir hoş olmuştu.

Gözlüğünü ince bir dala, tıpkı otobüs şoförlerinin ön camdaki güneşliğin teline taktıkları gibi asmıştı.

Yan sokaktan Habib ile Hükümet'in geldiklerini gördü.

Onların, akasyanın en yüksek dalındaki tahtında oturan çocuğu görmeleri mümkün değildi.

Zaten görmediler.

İşte, minareye çıkmış bağırان, sesini, aşağıda, uzakta, daha uzakta yürek hoplatan bir hızla küçülen, bir rüyanın derinliğine doğru su misali akan çatuların, pencerelerin, bacaların, ağaç tepelerinin, çöplüklerin, bahçe duvarları arasında kalmış boş arsaların, bu arsalarındaki kurumuş otların, otların içinde cızırdayan böceklerin, ne aradıkları bilinmeyen tavukların, gölgelik yerlerde süne süne uyuklayan kedi ve köpeklerin üstüne düşürmek isteyen çocuk buydu. Üs-

telik sesini, yalnızca minarenin altında, çok çok altında kalan bu görüntülere değil, minarenin üstündeki göğe, bulutlara, bulutların gölgelerini gezdirdikleri otlarını kurutmuş tepelere ve o tepelere doğru kanat çırpın kuşlarla, o tepelerin ardından çıkıp gelebilecek bilinmedik kuşlara da duyurmak istemişti.

Habib ile Hükümet gelip akasyanın altında durdular.

Hükümet, o zamana kadar nasıl dayandığına kendisi de şaşırmışçasına bir aceleyle sigara paketini çıkardı çorabının arasından. Birer tane aldılar. O arada Habib çakmağı çoktan yakmıştı.

“Anlatsana oğlum, n’oldu dünkü iş, tamam mı? İşin oldu mu?” diye art arda sordu Habib.

Hükümet, sağda solda, yerde gökte, kuytuda köşede, çatıda bacada, yaprakta dalda kimse var mı diye çevreyi taradı; kimseyi, akasyanın tepesindeki çocuk da dahil hiçbir canlıyı görememesine rağmen yine de sesini alçalttı:

“Yok be oğlum ne işi! Rezil olduk, rezil! Keşke yer yarılsaydı da içine girseydim...”

İkisi de akasyanın geniş gövdesine sırtlarını dayayıp yavaş yavaş çöktüler. Sigara dumanları dün gecenin izlerini akasyanın küçümen yapraklarına getirip bıraktı.

Ağacın tepesindeki çocuk dinleyeceklerini başkaları da işitecek diye korkuya kapılmış, heyecandan titremeye başlamıştı. Bir yandan da, yer yarıp da Hükümet Abi içine düşse nasıl olurdu, diye düşünüyordu.

Hükümet, yakında askere gidecekti. Ailesi, günden güne artan pahalılıktan, döndüğünde kim bilir kaç lira olacak başlık parasından ucuz kurtulmak için gitmeden nişanlamak istemiş, o da ağzı kulaklarında kabul etmişti.

Dün akşam kız görmeye gitmiş ailesi. Baba, amca, anne, abi, yengeler, çocuklar... Hükümet ile amcasının oğlu Fe-

ridun evde yalnız kalmışlar. Canları sıkılmış tabii. Kızı ikisi de görmemiş, tanımıyorlarmış, meraklan deli oluyorlarmış, nasılmış acaba, güzel miymiş, askere gidince onu görmeden nasıl duracaktı Hükümet, her gün mektup yazarmış artık, bak görüyor musun insan görmeden bile âşık olabiliyormuş... Derken can sıkıntısından evde duramamışlar; Feridun, “La Hikmet” demiş, –bir tek o gerçek adıyla seslenirmiş ona–, “çıkıp bira alalım, biraz kafa yaparız anasını satayım”. Çarşıya inmişler, tekelci Sarhoş Kamber’den bira almış dönüyorlarmış, bak, kalplerinde bir kötülük yokmuş, tam stadın oradan geçiyorlarken, bu köpek önlerine çıkmış; bunları görünce yatıvermiş yere, mahallenin piçleri alıştırılmışlar tabii. Lan arkadaş o an şeytan girmiş akıllarına. Eee, ne yapsınlar, almışlar köpeği gelmişler eve. Önce biraz bira içelim demişler. Bir bira, bir bira daha... Tam o sırada avlu kapısının açıldığını duymuşlar. Bir gürültü, bir şamata, önce çocuklar dalmış avluya, ardından büyükler. Bunlar ne yapacaklarını şaşırılmışlar, elleri ayakları birbirine dolanmış. Hemen bira şişelerini sedirin altına saklamışlar, sonra köpeği kaptıkları gibi pencereye koşturmuşlar. Pencereyi açmışlar... açmışlar fakat pencere demirini unutmuşlar. Senin anlayacağın köpek demirlerin arasına sığmadığı için dışarı atamamışlar. Feridun demiş ki: “Mutfağa atalım.” Hükümet götürüp mutfağa atmış köpeği. Kapıyı da bir güzel kapatmış. Bu arada millet dolmuş eve. Uf, puf, şöyle yorulduk, böyle mahvolduk, ama hepsine değdi, elde ne iyi insanlar varmış, bizi fazla zora koşmazlarmış, başlık parasında anlaşılarmış canım, kız da pek maharetliymiş maşallah... Hükümet ile Feridun’un gözleri kapıdaymış; kapının dibinde ayakta dikiyorlarmış ikisi de. Her kafadan bir ses çıkıyormuş, herkes durumdan pek hoşnutmuş. Yengeler kendilerine verilen görevi büyük bir başarıyla yerine getirmişler gibi heyecanla anlatadursunlar, çocuklar salonun ortasında misket oynamaya

başlamışlar. Başlamışlar da, misketin biri, mutfak kapısının eşığının altındaki delikten içeri kaçmış. Misketi kaçırın sığa zırlamaya başlamış, misketim de misketim diye. Hükümet, “Ben sana yarın on tane alırım, yirmi tane alırım” diye kandırmaya çalışsa da, dinleyen kim! Yengesi, abisi filan, “Lan şurda laf konuşuyoruz, başlatma misketinden” dedilerse de, sığa zırlamayı kesmemiş. Bakmışlar olacak gibi değil, yengesi gidip mutfağın kapısını açmış. Sonra da ışığı. İçeride misket aramaya başlamış. O arada kancık köpek kuyruğunu sallaya sallaya gelip salonun ortasına yatmış. Nasıl olmuşlar o ara ikisi biliyor musun, yer gerçekten yarılsa, gönüllü olarak içine girer kaybolurlarmış. Kadınlar yaşmaklarıyla ağızlarını kapatarak bir çığlık koparmışlar.

Hükümet’in babası, “Babanızın ağzına sıçayım; biz sizin için nelerle uğraşyoruz, siz nelerle. Tüüü sizin sıfatınıza...” demiş.

Kaçmışlar evden tabii. Sabaha kadar dolanmışlar it ayağı yemiş gibi.

Çocuk kaçmak istemişti. Daha yükseğe çıkmak. Ya da tıpkı Tomi’nin oynarken onun üzerine gerilerek atladığı gibi aşağı atlamak, tam da üzerlerine... Keşke şu oturduğu dal kırılrsa da kendiliğinden tepelerine düşse. Ya da, ya da şu gözlük hikâyesi gerçek olsa, karşısına geçip baksa Hükümet Abi’ye; gidip Feridun Abi’yi bulsa, ona da baksa; pis pis gülse ikisine de. Sonra bütün arkadaşlarını çağırıp sırayla gözlüğü vererek hepsine baktırsa; hep birlikte gülseler... Ya da birdenbire büyüse... Güçlü bir delikanlı olsa; bileklerine siyah deriden bileklik takmış olsa, yumruklarını, karateçiler gibi kiremit kırarak, boksörler gibi kum torbası yumruklayarak sertleştirmiş, nasırlaştırmış olsa... Çıkarsa karşısına; bir şey söyleyecekmiş gibi baksa yüzüne, baksa, baksa. Hükümet çıldırsa, ne söyleyecek bu, diye. Öyle pis baksa ki Hü-

kümet eriyip, yerdeki karınca deliklerinin içine akarak kay-bolsa. Al işte, yer yarıldı, içine girdin. Sonra birden, hiç bek-lemediği bir anda bir tokat... Öyle bir tokat ki, öyle bir şak-lama ki, duyan kuşlar uçmayı unutup havada donsa, akan sular kendi içinde boğulsa, esen yeller dallara çarpıp parça-lansa, tavuklar yumurtadan kesilse, ağlayan bebekler emzik-lerini düşürse, kadınlar çeşmede kovaları taşırса, marangoz Hızır Emmi çekiçe parmağını şişirse, camideki cemaat na-mazı şaşırса...

Avaz avaz bağırsa...

Sesini, yer gök, herkes duysa...

İşte, un pazarındaki buğday yığınlarına konup kalkan ser-çelerin ürkekliğini şakırtılı kanatlarıyla toplarken kim bilir hangi uzaklıktaki neleri görebilen güvercinler, minaredeki çocuğu gördüler.

Serçeler de gördü; serçelerin havalandığı salkım söğütle-rin gümüş yaprakları, onların sayesinde gümüşlenen dere, suya düşen taş, onun oluşturduğu halka, ona takılıp yön de-ğiştiren dal, dalın koparıldığı armut ağacı ve arkadaşları, on-larla avunan tepe, onu gölgeleyen yamalı bulut, buluttan ka-çıp kuşlara yakalanan gökyüzü... Hepsi gördü.

Bütün mahalle, sokak araları, bahçeler ve avlulardaki ço-cuklar; evlerin, uçuşan perdeli serin odalarında uyuyan, an-nelerinden azar işiten, duvar diplerinde, aralara sıkışmış boş arsalarda oynayan, düzlükte top koşturan bütün çocuklar gördü.

Çarşıdaki uğultuya kendilerini kaptırmış aylak aylak do-laşanlar, para sayan toptancılar, göbük kaşıyan lokantacı-lar, loş dükkânlarındaki top top kumaşları pat pat açıp tahta metreleriyle ölçen manifaturacılar, en az onuncu kez prova-ya çağırdıkları, çayla oyalayıp bir saat bekletmenin ardından işlerinin yoğunluğu nedeniyle henüz hiçbir şey yapamadık-

larını söyleyerek adamı sepetledikten sonra lotolarına dönen terziler, çaya karbonat atan ocakçılar, tavla atan sinirli yaşlılar, okey oynayan öğretmenler, birbirlerine yeminle yalan söyleyenler görmediler ama.

Bir tek müezzin İsmail Hakkı Efendi görmüştü.

Önce minarenin şerefesindeki çocuğu, sonra caminin avlusuna doluşmuş, ince boyunlarını koparacakmışçasına kafalarını yukarı kaldırmış çocukları...

Evinde biraz kestirmiş, sonra kalkıp abdestini alarak öğle namazı için avlu kapısından çıkmıştı ki...

Müezzin İsmail Hakkı Efendi, içinde birdenbire büyüyüp gözlerinden taşan bir korkuyla ve avluyu dolduran çocukların uğultusunun üstünde yüzen minaredeki çocuğun bağırtısını çoktan bastırmış bir avazla, bacaklarını uğunduran bir hızla, çevresinde bir boşluk açarak, açılan boşluğu ardından savurarak, hışımla minarenin açık kapısına yöneldiğinde, cami avlusundaki bütün çocuklar ellerini yukarı açmış, Anka kuşunun gelip minaredeki çocuğu kurtarması için dua ediyorlardı.